

Etika mezináboženského a mezikulturního dialogu

D. Červenková, T. Halík, P. Hošek

Sylabus pro akademický rok 2019/2020

1. Etika, kultura a náboženství v dialogu. Základní pojmové vymezení
2. Globalizace jako výzva k dialogu
3. Filozofie dialogu a odpovědnosti
4. Vztah k transcendenci a jeho vliv na utváření kulturních a náboženských vztahů
5. Pozitivní teologické přístupy k pluralitě (misie, mezináboženský dialog)
6. Dialog a tolerance v současné teologii a církevních dokumentech
7. Dějiny mezináboženského dialogu
8. Religionistické modely mezináboženského dialogu
9. Dimenze a praktické podoby mezináboženského dialogu
10. Mezináboženské vztahy z pohledu ostatních náboženských tradic
11. Dialog křesťanů a židů
12. Etická kritéria mezináboženského a mezikulturního dialogu

1. Etika, kultura a náboženství v dialogu. Základní pojmové vymezení

při studiu doporučených materiálů k této kapitole se prosím zaměřte na vymezení základních pojmů. Měli byste být schopni definovat cíl, k němuž směřuje etický dialog v oblasti kulturních a náboženských hodnot, definovat pojmy kultura, náboženství.

Na základě četby odborných textů se pokuste odpovědět na následující otázky:

Jaké jsou rozdíly v Geertzově a Taylorově pojetí kultury?

Co je funkcí kultury podle J. Ch. Adelunga?

Jaké typologie vztahu mezi kulturou a náboženstvím nacházíme v současné reflexi sociálních věd a teologie?

Co je to inkulturace - z hlediska teologické reflexe?

Jaký je postoj katolického magisteria ke vztahu kultury a víry?

Jak byste odlišil/a interkulturní přístup od multikulturního?

Jaké znáte procesy sociokulturní adaptace?

2. Globalizace jako výzva k dialogu

při studiu se zaměřte na tyto aspekty tématu: charakteristika různých pojetí globalizace, střet kultur nebo soužití kultur (Hunghington), role náboženství v procesu globalizace, změny na globální náboženské scéně dnešního světa a změny v chápání náboženství.

Na základě studia byste měli být schopni pohovořit o následujících tématech:

1. *sekularizace* - specifický fenomén Evropy, spor o jeho příčinách a interpretaci, kořeny (v biblickém pohledu/ v „papežské revoluci“/v modernitě – diferenciaci), pokusy z fenoménu sekularizace udělat paradigma výkladu náboženství a jeho budoucnosti
2. *kritika paradigmatu sekularizace* - Pozornost k dalším formám náboženství (Luckmann aj.), Funkcionální pojetí náboženství (Durkheim, Parsons, Luhmann),
3. *pluralizace náboženství*, pozornost k situaci v USA - „americká výjimka“?, Berger: teorie pluralizace, ekonomická teorie náboženství
4. *repolitizace náboženství*- repolitizace monoteistických náboženství koncem 20. stol. (Keppel) náboženství a násilí, terorismus (Juergensmeyer)
5. *Nová náboženská hnutí a náhražková náboženství* - sekty a kultury, civil religion (Bellah), náhražky tradičního náboženství: umění, kultura/ nacionalismus/ sport/ média/ kapitalismus

doporučená literatura:

S. Huntington, Střet civilizací, Praha, Rybka publ. 2001.
V. Nekvapil (ed.), Střet civilizací?, Evropský literární klub, Praha 2002.
Berger P.L., Vzdálená sláva, Brno, CDK 1997.
G. Kepel: Boží pomsta, Atlantis Brno 1996.
M. Juergensmeyer, Teror v mysli Boží, Brno, CDK 2007
Lužný, Nová náboženská hnutí, Brno, Masarykova univerzita, 1997.

3. Filozofie dialogu a odpovědnosti

Při studiu této látky se zaměřte na následující okruhy témat:

1. Filozofie dialogu v "neohebrejském myšlení" - Buber, Rosenszweig, Levinas
2. Pojetí odpovědnosti u Levinase a Jonase
3. Filozofie dialogu v díle G. Marcela

Doporučená literatura:

J. Poláková: Perspektiva naděje, Praha: Vyšehrad 1994
H. Jonas: Princip odpovědnosti, Praha, Oikumené, 1997
M. Buber: Já a Ty, Praha, Mladá Fronta 1969.

4. Vztah k transcenci a jeho vliv na utváření kulturních a náboženských vztahů

Které náboženské kategorie hrají důležitou roli při utváření mezináboženských vztahů?

Jak můžeme popsat vztah mezi náboženstvím a vírou (z hlediska současné teologické reflexe)?

Jak se pojímá téma recipacity a diference ve vztahu k transcenci (z hlediska křesťanské teologie)?

Jakou roli zde hrají kategorie kenosis a agapé?

5. Pozitivní teologické přístupy k pluralitě (misie, mezináboženský dialog)

Definujte a odlište pojmy evangelizace, misie, mezináboženský dialog.

Jaký je hlavní přínos misijních modelů podle S. Bevans?

Jaké modely mezináboženského dialogu přináší současná teologická reflexe (Wilfred, Pannikar, Tracy)?

6. Dialog a tolerance v současné teologii a církevních dokumentech

při studiu látky toto okruhu se zaměřte na následující témata:

1. pojetí dialogu a tolerance v dokumentech II. vatikánského koncilu
2. pojetí dialogu a tolerance v učení Jana Pavla II. a Benedikta XVI.

konzultovat tyto texty:

Morin, D.: Učení II. vatikánského koncilu. Praha: Paulínky, 1999.

Benedikt XVI., Přednáška v Řezně a další projevy, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2011.

7. Dějiny mezináboženského dialogu

Na základě četby doporučených textů pohovořte o jednotlivých etapách dějin mezináboženského dialogu a o hlavních tématech, které v nich nacházíme.

8. Religionistické modely mezináboženského dialogu

Na základě přednášky a četby přiblížte jednotlivé religionistické modely (exkluzivismus, inkluzivismus, pluralismus, postpluralismus, perspektivismus ad.), jejich přednosti a limity.

9. Dimenze a praktické podoby mezináboženského dialogu

Pokuste se vystihnout tzv. dialogický princip (viz přednáška a text P. Hoška).

Jaké typy dialogu rozlišujeme?

10. Mezináboženské vztahy z pohledu ostatních náboženských tradic

Při četbě povinné literatury se zaměřte na tato témata:

Islám a otázka náboženského pluralismu

Náboženská a kulturní pluralita v hinduismu

Náboženská zkušenost jako východisko dialogu s buddhismem

K osvojení si látky této kapitoly je zapotřebí konzultace doporučených titulů k této kapitole.

Hledejte odpověď na následující otázky:

Jakým způsobem islám nahlíží tematiku náboženského pluralismu?

Jaké pojetí inkuzivismu nacházíme v rámci hinduistické náboženské tradice a kultury?

Které tematiky se nabízí jako vhodné pro mezináboženský dialog s buddhismem?

Jaké přednosti a limity dialog s jednotlivými tradicemi přináší?

11. Dialog křesťanů a židů

Jaké základní kulturní a teologické motivy provázejí v průběhu dějin dialog mezi křesťanskou a židovskou kulturní a náboženskou tradicí?

12. Etická kritéria mezináboženského a mezikulturního dialogu

Při studiu se zaměřte na tato témata:

Dialog v oblasti hodnot – čím je charakterizován, možnosti nalezení transkulturních a transreligiózních hodnot

Formy dialogu

Prvky etiky dialogu mezi kulturami a náboženskými tradicemi

Spiritualita dialogu